

Repertoriul jurisprudenței

Cauzele conexate C-116/21 P-C-118/21 P, C-138/21 P și C-139/21 P

**Comisia Europeană
împotriva
VW și alții**

Hotărârea Curții (Camera a treia) din 14 iulie 2022

„Recurs – Funcție publică – Pensie – Statutul funcționarilor Uniunii Europene – Articolul 20 din anexa VIII – Acordarea unei pensii de urmaș – Soțul supraviețuitor al unui fost funcționar titular al unei pensii pentru limită de vârstă – Căsătorie încheiată după încetarea raporturilor de muncă ale acestui funcționar – Condiție privind durata minimă a căsătoriei de cinci ani la data decesului funcționarului – Articolul 18 din anexa VIII – Căsătorie încheiată înainte de încetarea raporturilor de muncă ale funcționarului – Condiție privind durata minimă a căsătoriei de numai un an – Excepție de nelegalitate a articolului 20 din anexa VIII – Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene – Articolul 20 – Principiul egalității de tratament – Articolul 21 alineatul (1) – Principiul nediscriminării pe motive de vârstă – Articolul 52 alineatul (1) – Lipsa unei diferențieri arbitrare sau vădit inadecvate în raport cu obiectivul urmărit de legiuitorul Uniunii”

1. *Dreptul Uniunii Europene – Principii – Egalitate de tratament – Diferență de tratament justificată obiectiv – Criterii de apreciere – Aplicare în cazul unui act legislativ al Uniunii (Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, art. 20; Statutul funcționarilor, anexa VIII, art. 18 și 20)*

(a se vedea punctele 95-97 și 140-143)

2. *Funcționari – Pensii – Pensie de urmaș – Condiții de acordare – Aplicare diferențiată în funcție de data încheierii căsătoriei, intervenită înainte sau după încetarea raporturilor de muncă ale funcționarului defunct – Caracter comparabil al celor două situații în raport cu obiectul și cu scopul pensiilor de urmaș, precum și cu condiția comună a legăturii juridice dintre soți (Statutul funcționarilor, anexa VIII, art. 18-20 și 27)*

(a se vedea punctele 98-100 și 102-108)

3. *Funcționari – Pensii – Pensie de urmaș – Condiții de acordare – Durata minimă a căsătoriei – Diferență de tratament al soților supraviețuitori în funcție de data căsătoriei, intervenită înainte sau după încetarea raporturilor de muncă ale funcționarului defunct – Larga putere de apreciere a legiuitorului Uniunii – Respectarea principiului*

proporționalității – Control jurisdicțional – Limite – Examinare de către instanța Uniunii a caracterului adecvat și necesar al diferențierii – Inadmisibilitate
[Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, art. 20 și art. 52 alin. (1); Statutul funcționarilor, anexa VIII, art. 18 și 20]

(a se vedea punctele 127-130 și 144)

4. *Funcționari – Pensii – Pensie de urmaș – Condiții de acordare – Durata minimă a căsătoriei – Diferență de tratament al soților supraviețuitori în funcție de data căsătoriei, intervenită înainte sau după încetarea raporturilor de muncă ale funcționarului defunct – Limitare a dreptului la egalitate de tratament și discriminare indirectă pe motive de vârstă – Justificare – Combaterea fraudei – Admisibilitate – Control de proporționalitate*
[Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, art. 20, art. 21 alin. (1) și art. 52 alin. (1); Statutul funcționarilor, art. 1d, și anexa VIII, art. 18 și 20]

(a se vedea punctele 139-142, 146-156 și 172-176)

5. *Recurs – Motive – Motive care vizează concluzii ce figurează în hotărârea atacată cu recurs și nu au făcut obiectul unui recurs incident – Autoritate de lucru judecat – Respingere*
[Regulamentul de procedură al Curții, art. 169 alin. (1) și art. 178 alin. (1)]

(a se vedea punctul 180)

Rezumat

VW, BT și RN s-au căsătorit sau, după caz, s-au recăsătorit cu funcționari ai Uniunii care nu mai erau în serviciul unei instituții a Uniunii la data la care s-au căsătorit, respectiv la care s-au recăsătorit. La mai puțin de cinci ani de la această dată, cei trei soți au decedat.

Fiecare dintre cele trei femei în discuție, în calitatea sa de soție supraviețuitoare a unui fost funcționar al Uniunii, a formulat o cerere de acordare a unei pensii de urmaș.

Aceste cereri au fost respinse de Comisia Europeană (denumite în continuare „deciziile în litigiu”) pentru motivul că VW, BT și RN nu îndeplineau condițiile prevăzute la articolul 20 din anexa VIII la Statutul funcționarilor Uniunii Europene (denumit în continuare „statutul”). În temeiul acestei dispoziții, soții supraviețuitori care s-au căsătorit cu un funcționar după încetarea raporturilor de muncă ale acestuia sunt excluși de la beneficiul pensiei de urmaș atunci când căsătoria lor a durat mai puțin de cinci ani. În schimb, conform articolului 18 din anexa VIII la statut, soții supraviețuitori care s-au căsătorit cu un funcționar înainte de încetarea raporturilor de muncă ale acestuia au dreptul la o pensie de urmaș în cazul în care căsătoria lor a durat cel puțin un an.

Sesizat cu acțiunile în anulare introduse de VW, de BT și de RN împotriva deciziilor în litigiu, Tribunalul a concluzionat că articolul 20 din anexa VIII la statut încâlca principiul egalității de tratament consacrat la articolul 20 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”), precum și, în cauza referitoare la VW, principiul proporționalității și, în cauzele referitoare la BT și la RN, principiul nediscriminării pe motive de vârstă consacrat la articolul 21 alineatul (1) din cartă. În aceste condiții, Tribunalul a admis excepțiile de nelegalitate ridicate de VW, de BT și de RN și a anulat fiecare dintre deciziile în litigiu.

În recursurile formulate de Comisie și de Consiliul Uniunii Europene, Curtea anulează hotărârile Tribunalului și respinge acțiunile formulate de VW, BT și RN. Curtea arată că, prevăzând durate minime ale căsătoriei diferite la articolele 18 și 20 din anexa VIII la statut pentru a conferi dreptul la o pensie de urmaș soților supraviețuitori ai funcționarilor sau ai foștilor funcționari decedați, legiuitorul Uniunii nu a exercitat în mod arbitrar sau vădit neadecvat larga marjă de apreciere de care dispune în această privință.

Aprecierea Curții

Confirmând analiza Tribunalului potrivit căreia situațiile reglementate de articolele 18 și 20 din anexa VIII la statut sunt comparabile și având în vedere faptul că, prevăzând durate minime ale căsătoriei diferite în aceste dispoziții, legiuitorul Uniunii a tratat în mod diferit situații comparabile, Curtea amintește că, ținând seama de larga putere de apreciere de care dispune legiuitorul Uniunii la adoptarea unor norme statutare, principiul egalității de tratament, astfel cum este consacrat la articolul 20 din cartă, nu este încălcat decât atunci când legiuitorul procedează la o diferențiere arbitrară sau vădit inadecvată în raport cu obiectivul urmărit prin dispozițiile statutare în cauză. Această jurisprudență este aplicabilă și în cadrul verificării cerinței proporționalității, impusă la articolul 52 alineatul (1) din cartă.

Rezultă că, în speță, Tribunalul ar fi trebuit să se limiteze la a verifica dacă diferențierea între soții supraviețuitori ai funcționarilor sau ai foștilor funcționari în funcție de data încheierii căsătoriei, efectuată la articolul 20 din anexa VIII la statut, coroborată cu articolul 18 din această anexă, nu apărea ca fiind „arbitrară” sau „vădit inadecvată” în raport cu obiectivul de interes general urmărit de aceste dispoziții. Or, prin faptul că a verificat, în hotărârile atacate, dacă această diferențiere nu părea „nerezonabilă” în raport cu obiectivul de interes general urmărit și a examinat, în plus, dacă condiția duratei minime a căsătoriei de cinci ani prevăzută la articolul 20 din anexa VIII la statut, considerată izolat și independent de cea de un an prevăzută la articolul 18 din această anexă, era, în cadrul articolului 52 alineatul (1) din cartă, proporțională în sensul că nu depășea în mod vădit ceea ce este necesar pentru realizarea acestui obiectiv de interes general, Tribunalul a încălcat întinderea controlului său jurisdicțional și în acest fel a săvârșit o eroare de drept.

Prin urmare, Curtea anulează hotărârile atacate ale Tribunalului și, după ce a constatat că litigiile erau în stare de judecată, soluționează ea însăși în mod definitiv aceste litigii.

În această privință, Curtea arată că, deși legiuitorul Uniunii a tratat în mod diferit situații comparabile, prevăzând durate minime ale căsătoriei diferite la articolele 18 și 20 din anexa VIII la statut, această diferență de tratament este totuși justificată în temeiul articolului 52 alineatul (1) din cartă.

Potrivit articolului 52 alineatul (1) din cartă, pot fi impuse restrângeri drepturilor și libertăților recunoscute de cartă numai în cazul în care, în primul rând, sunt prevăzute de lege, în al doilea rând, respectă substanța drepturilor și libertăților respective și, în al treilea rând, sunt necesare și răspund efectiv obiectivelor de interes general recunoscute de Uniune sau necesității protejării drepturilor și libertăților celorlalți.

În speță, este cert că diferența de tratament dintre soții supraviețuitori ai funcționarilor este prevăzută de lege, din moment ce rezultă din articolul 20 din anexa VIII la statut coroborat cu articolul 18 din această anexă. Aceste dispoziții prevăd condiții de durată minimă a căsătoriei exprimate în mod precis în cifre, care definesc întinderea limitării exercitării dreptului la egalitate de tratament.

Potrivit Curții, limitarea adusă sistemului de pensii de urmaș de diferența de tratament în cauză respectă, în plus, substanța principiului egalității de tratament. Astfel, această limitare nu repune în discuție principiul egalității de tratament ca atare, întrucât nu privește decât problema condiției minime privind durata căsătoriei pe care soții supraviețuitori ai funcționarilor sau ai foștilor funcționari decedați trebuie să o îndeplinească pentru a putea beneficia de o pensie de urmaș, fără ca acești soți să fie privați de posibilitatea de a beneficia de o asemenea pensie în fiecare dintre situațiile prevăzute la articolele 18 și 20 din anexa VIII la statut.

Limitarea menționată răspunde, în plus, unui obiectiv de interes general, și anume cel prin care se urmărește prevenirea abuzurilor de drept și a fraudelor. În speță, condiția potrivit căreia căsătoria trebuie să fi durat un anumit timp pentru ca soțul supraviețuitor să beneficieze de pensia de urmaș vizează să asigure realitatea și stabilitatea relațiilor dintre persoanele în cauză. Este vorba despre un criteriu uniform și aplicabil fără distincție tuturor soților supraviețuitori vizați de dispozițiile articolelor 18 și 20 din anexa VIII la statut, care nu urmărește să prezume existența unor abuzuri sau a unor fraude în beneficiul soților supraviețuitori, ci să prevină săvârșirea unor asemenea abuzuri sau fraude.

În sfârșit, în ceea ce privește examinarea proporționalității, Curtea consideră că nu pare nici arbitrar, nici vădit inadecvat să se impună, la articolul 20 din anexa VIII la statut, o durată minimă a căsătoriei mai lungă decât cea prevăzută la articolul 18 din această anexă. Astfel, în ipoteza vizată la acest articol 20, caracterizată de încheierea căsătoriei după încetarea raporturilor de muncă ale funcționarului, incitarea la abuzuri sau la fraudă poate fi favorizată de cea mai mare previzibilitate și cea mai mare proximitate a decesului funcționarului, din moment ce, precum în speță, această încetare intervine ca urmare a pensionării.

Având în vedere cele ce precedă, Curtea concluzionează că, în măsura în care diferența de tratament instituită la articolul 20 din anexa VIII la statut îndeplinește criteriile enunțate la articolul 52 alineatul (1) din cartă, articolul 20 din anexa VIII la statut este conform cu principiul egalității de tratament consacrat la articolul 20 din cartă.

Pentru identitate de motive, Curtea, constatând în același timp că tratamentul diferențiat menționat constituie și o diferență de tratament întemeiată indirect pe vârstă, statuează că aceasta este de asemenea conformă cu principiul nediscriminării pe motive de vârstă consacrat la articolul 21 alineatul (1) din cartă.